

Ježíš historický a Kristus víry v nedávno uveřejněném díle Vladimíra Boublíka

---

Eduard Krumpolc

V minulém roce vyšel v Římě svazek obsahující dosud nevydaná dvě díla česko-římského teologa Vladimíra Boublíka pod názvem *K výzkumu o Ježíši z Nazareta a další spisy*.¹ I když Boublík zemřel před více než 40 lety,² domníváme se, že nebude nezajímavé seznámit se s jeho pohledem na tehdy velmi aktuální christologické bádání o Ježíšovi, zejména na otázku vztahu mezi Ježíšem historickým a Kristem víry, což je tématem předloženého článku.

Boublík věnuje této otázce třetí kapitolu svého díla *K výzkumu o Ježíši z Nazareta*, zatímco v první kapitole se věnoval výzkumu historického Ježíše a v druhé kapitole otázce Krista a mýtu. Tato kapitola uzavírá první část Boublíkova spisu *K výzkumu o Ježíši z Nazareta*, který dále pokračuje druhou částí s názvem *Člověk a očekávání Ježíše Krista*³ a je nakonec uzavřen třetí částí, bohužel nedokončenou, s názvem *Svědectví vydané Ježíšem*,⁴ v níž se Boublík zabývá Ježíšovými zázraky vykonanými na potvrzení jeho poselství.

Je třeba podotknout, že Boublík jako fundamentální teolog se zabývá výzkumem christologických otázek z hlediska systematické teologie a zejména teologie fundamentální, přičemž se opírá o dosažené výsledky v soudobé biblistice, jejíž přední díla uvádí, hodnotí a cituje v poznámkách.

---

¹ V. BOUBLÍK, *Alla ricerca di Gesù di Nazareth e altri scritti*, à cura di Nicola Ciola, Città del Vaticano: Pontificia Università Lateranense, 2016.

² Stalo se tak 25. září 1974 po návštěvě v rodišti v jižních Čechách.

³ Název druhé části v originále zní: *L'uomo e l'attesa di Gesù Cristo*.

⁴ Název třetí části v originále zní: *La testimonianza autenticata da Gesù*.

1. VÝZNAM STUDIA HISTORICKÉHO JEŽÍŠE PRO CHRISTOLOGII

Zatímco Rudolf Bultmann považoval studium historického Ježíše za bezvýznamné, nebo téměř nemožné, jeho žáci, zejména G. Ebeling a E. Fuchs uznávají toto studium za hermeneutický klíč pro autentickou interpretaci tajemství spásy.⁵ Církev totiž nemůže ve svém kérygmatu o Ježíšovi tvrdit nic víc, než co sám Ježíš řekl o sobě samém a doložil to svými skutky. Proto odkaz na historického Ježíše je garancí autenticity interpretace poselství spásy.

Velikonoční víra nezjevuje celou historickou existenci Ježíše jako člověka, nýbrž jenom jeho konečnou, definitivní, eschatologickou podobu. V této víře není přítomen Ježíš z Nazareta, ale Kristus umírající a oslaivený. Ukřižovaný spolu se svým poselstvím výkupné smrti je přítomen v kérygmatu, které ohlašuje světu poselství víry, v němž se smrt jeví jako poslední možnost člověka povolaného k seberealizaci.

V Bultmannově hermeneutice je vyloučení odkazu na historického Ježíše motivováno také tím, že je sledován existenciální význam víry, který se neobjeví historickým výzkumem, nýbrž pouze existenciálním pochopením kérygmatu.

Avšak hermeneutika, která chce nabídnout modernímu člověku věrný obraz Krista, si musí nejprve položit otázku, jak se Ježíš z Nazareta sám interpretoval, jak a kde ukázal tajemný obsah svého „já“ a svého poslání. Víra je pak odpovědí na výzvu Ježíše, na jeho smrt a vzkříšení. Víra ukazuje, uznává a interpretuje to, čím chce Ježíš být pro svět. Mezi tím, jak se Ježíš projevuje, a jak ho představuje víra, je tajemná a spásonosná kontinuita, kterou je třeba v každé hermeneutice brát do úvahy.

Odkaz na Ježíše z Nazareta je tedy nutný. Je však třeba si položit otázku: Máme vůbec přístup k historickému Ježíšovi? Písmo svaté se odvolává na Ježíšovu historii, ale interpretuje jeho slova a skutky očima velikonoční víry. Ptáme se, zda je Ježíšova historie obsažena v kázání apoštolů, jak je uvádí Písmo svaté, a dále, zda nám Písmo přibližuje Ježíše a vysvětluje jeho život a poslání.

⁵ Srov. G. EBELING, „Historischer Jesus und Christologie,“ in též, *Wort und Glaube*, s. 311n.; E. FUCHS, *Zur Frage nach dem historischen Jesus*, Tübingen: Mohr, 1960, s. 143n.

2. JEŽÍŠOVA HISTORIE V KÁZÁNÍ APOŠTOLŮ

Ježíš nezanechal po sobě žádné spisy, které bychom mohli použít jako primární zdroj pro poznání jeho života a učení. Profánní spisy, které zmiňují Ježíšovu činnost, mohou být důležité pro historický výzkum, který má za cíl ověřit empirické skutečnosti, ale nepomohou nám proniknout do tajemství Ježíšova poslání.⁶ Dokumenty hebrejské tradice a mimobiblické křesťanské prameny mohou být užitečné pro poznání kulturního prostředí a pro případné vysvětlení některých témat Písma svatého, ale neposlouží nám jako východisko pro studium historického Ježíše.⁷

Při studiu historického Ježíše jsme tedy odkázáni na apoštolské spisy, které nám ukazují, kým chtěl být Ježíš pro své učedníky. Východiskem pro studium historického Ježíše nemohou být pouze jeho vlastní slova a činy, ale také kázání apoštolů, které ukazuje, kým chtěl být Ježíš pro svět a kým se stal pro první křesťanské komunity.

Biblické prameny, které obsahují apoštolské kázání, jsou četné a různého druhu. Textová kritika dnes netrvá příliš na autorovi a roku vzniku jednotlivých spisů, jako spíše na tradicích, které dokumenty uvádějí, a na prostředí, v němž tyto tradice vznikly. Nebudeme se zde zabývat jednotlivými nejstaršími tradicemi doloženými v Písmě svatém, půjde nám spíše o společné charakteristiky apoštolského hlásání.

Je zřejmé, že nás budou zajímat především evangelia a Skutky apoštolů, protože je v nich patrný systematický zájem o Ježíšovu historii. Nicméně se nesoustředíme na tyto dokumenty samotné, jako spíše na postoj apoštolského hlásání k Ježíšově historii. Tento postoj lze nejlépe vyjádřit slovem „svědectví“. Naše analýza bude mít za cíl specifikovat,

---

⁶ Boublík uvádí z profánních spisů zmiňujících Ježíšovo působení následující spisy: TACITUS, *Annales* 15,44; SÜETONIUS, *De vita Caesarum, Divus Claudius*, 24,4; PLINIUS MLADŠÍ, *Epistularum liber* 10,96.

⁷ Z hebrejských pramenů, které zmiňují Ježíšovo působení, uvádí Boublík následující: JOSEPHUS FLAVIUS, *Antiquitates Iudaicae* 18,5,2; 20, 9,1. Pro poznání hebrejského prostředí považuje za důležité: Židovské apokryfy vydané mezi 2. stol. př. Kr. a 1. stol. po Kr.; *Talmud*; *Kumránské rukopisy*; další spisy Josefa Flavie (*Židovská válka*, *Židovské starožitnosti*) a Filona Alexandrijského (*Proti Flaccovi*, *Poselství Gaiovi*). Pro poznání křesťanského prostředí jsou důležité kromě Písma svatého spisy církevních otců, případně i křesťanské apokryfy, které ovšem nemohou sloužit pro studium historického Ježíše, protože obsahují legendární prvky.

jak se v apoštolských spisech projevuje vzpomínka (*anámnesis*) na Ježíše, a to jako svědectví víry v Krista.

3. KÁZÁNÍ APOŠTOLŮ JAKO SVĚDECTVÍ

Kázání apoštolů sledovalo dva hlavní cíle: 1) zvěstování spásy, která se uskutečnila skrze Krista ukřižovaného a vzkříšeného (kérygma), 2) soustavné vzdělávání věřících v Kristově nauce (katecheze). Odkaz na Krista je přítomný v obou těchto formách kázání, a to vždy se spasitelským záměrem: je to poselství spásy, které vyzývá všechny lidi k rozhodnutí pro Krista; je to také poučování o všech důležitých aspektech, právech a povinnostech, které s sebou přináší nový život založený na víře v Krista.⁸ Požadavky „orálního stylu“ velmi ovlivnily první formule apoštolského kázání tím, že redukovaly poselství na krátké formule, které byly snadno zapamatovatelné jak pro kazatele, tak pro posluchače, kteří byli negramotní a nemohli používat pro své vzdělání knihy.⁹

Dá se také dokázat, že formace a rozvoj tohoto poselství si zachovává v křesťanských komunitách společný rámec, jeho základní obrysy se nacházejí v počáteční christologii židokřesťanské komunity. Tento základní rámec obsahuje zvěstování Božího království a autoritativní dosvědčení, že Ježíš z Nazareta, který byl znám mezi lidmi, byl odsouzen a ukřižován odpovědnými autoritami, byl předpověděn proroky, vzkříšen ze smrti a Bohem oslaven, a stal se Mesiášem, Pánem a eschatologickým Soudcem, na němž závisí obnovení Božího království (srov. Jak 5,5–11; Sk 2, 22–36; 3,12–36; 4,9–12; 7,1–56; 10,34–43; Fil 2,6–11). Kázání apoštolů v Jeruzalémě, které se událo bezprostředně po smrti Páně, se jeví jako svědectví víry apoštolů v Ježíše, ukřižovaného úředními

⁸ Boublík uvádí některé publikace, které dokládají toto zaměření apoštolského kázání: C. E. BRAATEN – R. A. HARRISVILLE, *Kérygma and History: Symposium on Theology of Rudolf Bultmann*, New York: Abingdon Press, 1962; *De Jésus aux Évangélistes. Tradition et rédaction dans les Évangiles synoptiques*, ed. I. De La Potterie Gembloux-Paris: Duculot-Lethielleux, 1967; C. H. DODD, *The Founder of Christianity*, London: Collins, 1971.

⁹ Boublík zde odkazuje na pojednání o důležitosti orálního stylu pro formulaci apoštolského hlásání: J. VANSINA, *Oral Tradition: A Study in Historical Methodology*, Chicago: Aldine Publishing, 1965.

autoritami a oslaveného Bohem podle příslibů předpověděných skrze proroky.¹⁰

Svědectví je především vyznání víry v Krista a v božské přísliby, obsahuje však také dosvědčení, že Ježíš z Nazareta, který byl židům dobře známý, jimi však odmítnutý a na jejich naléhání ukřižovaný, byl vzkříšen Bohem a ustanoven eschatologickým Pánem a Mesiášem. Svědectví apoštolů se tedy vztahuje na Ježíše, ukřižovaného od židů, uprostřed lidí, kteří dobře znali Ježíšův život, jeho kázání, jeho podivuhodné skutky (srov. Sk 2,22n.), je prezentováno očitými svědky Ježíšova života a jeho zjevení po smrti (srov. Sk 1,21n.). Vzpomínka na Ježíšův život je tedy přítomná ve svědectví apoštolů, z nichž jeden (totiž Petr) vyznává víru v Ježíše Krista, na němž závisí spása v eschatologickém království. Víra se tedy jeví skrze toto svědectví a vztahuje se na Krista vzkříšeného a jeho poslání při nastávající realizaci eschatologického království. Proto může být autentickým svědkem pouze ten, který „viděl“ Krista vzkříšeného z mrtvých (srov. Sk 1,22). Ovšem toto svědectví se vztahuje také na Ježíše historického, protože víra se vyjadřuje prohlášením, že Ježíš je Kristus.

První generace křesťanů rozuměla tomuto prohlášení spíše v tom smyslu, že Ježíš ukřižovaný se stal Kristem (srov. Sk 2,36). Avšak i v tomto pojetí Ježíšova osoba je jaksi „eschatologická“ a její důstojnost je spjatá s historickým Ježíšem. Rozvinutí tohoto vztahu mezi historií a eschatologickou důstojností Krista nenastalo patrně ihned. Je však přítomné již v prvních 12 kapitolách Skutků apoštolů a v jiných textech Písma (např. Fil 2,6n.), které vysvětlují život a smrt Ježíše jako nutný přechod k jeho eschatologické důstojnosti. Evangelia pak vysvětlují podrobněji spasi-
telskou hodnotu Ježíšova života a ukazují, že Ježíšova eschatologická důstojnost se projevuje už v jeho historickém životě a v jeho duchovních výzvěch. Tím vyvstává otázka, zda existuje něco jako předvelikonoční víra učedníků a v jakém smyslu je jejich velikonoční víra pouze rozvinutím dřívějšího rozhodnutí pro Ježíše. Náš autor slibuje, že na tuto základní otázku odpoví později.

Vzpomínka na Ježíšův život je přítomná také v křesťanském kérygmatu, v němž vrcholí svědectví o Ježíši Kristu a které požaduje od všech věřících rozhodnutí pro Ježíše Krista. Kérygma spojuje ohlášení pří-

¹⁰ Termín „svědectví“, upozorňuje Boublík, je pro církev v Jeruzalémě doložen ve studii L. CERFAUX, „Témoins du Christ d'après les Actes des Apôtres,“ *Angelicum* 20 (1943): 166–183.

chodu Božího království s výzvou k rozhodnutí pro Ježíše, který se stal Kristem. Požaduje proto ode všech věřících takovou interpretaci Ježíšova života, která by byla slučitelná s vírou v Krista. Nestačí jenom věřit v Krista oslaveného, ale je třeba věřit i v Ježíše z Nazareta.

Zůstává však otevřený problém, zda začlenění Ježíšovy historie do svědectví apoštolů a do kérygmatu je jenom rozšířením velikonoční víry na Ježíšův život, nebo je důsledkem geneze víry učedníků, kteří svou víru v Ježíše lépe rozvinuli po velikonočních událostech. Pro tuto chvíli můžeme pouze říci, že christologie, která se projevuje v kázání apoštolů, zahrnuje vždy i Ježíšův život.

4. VZPOMÍNKA NA JEŽÍŠE

Ježíšův život je součástí poselství spásy, avšak kázání apoštolů nechce poskytnout kompletní materiál pro věrnou rekonstrukci Ježíšova života a působení. Ježíšova historie je přítomná v jeho spasitelském poslání a předpokládá proto interpretaci, která se uskutečňuje ve víře. Ježíš, na něhož se odvolávají apoštolové, byl známý všem židům a každý z nich si mohl udělat úsudek o jeho životě (srov. Mt 16,14). Tajemný smysl Ježíšova života však není dostupný historickým vědám ani filosoficko-historické hermeneutice, nýbrž pouze víře. Čistě empirický aspekt Ježíšovy historie není pro poselství spásy důležitý. Kázání apoštolů však chce zachytit tajemný smysl života a smrti Ježíše. Proto nejsou důležitá empirická fakta ani nejvlastnější Ježíšova slova (*ipsissima verba*), ale vždy spíše tajemný smysl Ježíšova života. Vzpomínka na Ježíše je dílem Ducha svatého, který žije ve víře věřících stále živou přítomnost Ježíše a jeho slov (srov. Jan 14,26; 15,26; 16,13–14). Ježíšova historie je vždy přítomná ve víře v Krista, který je budoucností světa a každého člověka. Vzpomínky na Ježíšův život nejsou pouhými historickými zprávami, ale událostmi, které přispěly ke vzniku víry společenství učedníků, a proto se staly součástí jejich svědectví a kérygmatu. Tato vzpomínka je svázána v životě apoštolů s jejich očitým svědectvím o Ježíšově životě a s jeho zjeveními. Proto má svědectví apoštolů mimořádný význam pro víru každého Kristova učedníka. Svědectví o Kristu se týká také Ježíšovy historie a zahrnuje interpretaci jeho života i smrti. Víra, historie, kérygma a katecheze jsou v kázání apoštolů neoddělitelně propojeny: zvěstování království Božího a výzva k rozhodnutí pro Krista se rodí z víry, v níž je

přítomná vzpomínka na Ježíšův život a smrt a spolu s tím i taková interpretace těchto událostí, která je základem víry v Krista, Pána a Spasitele všech lidí.

5. ROZŠÍŘENÍ VZPOMÍNKY NA JEŽÍŠE

Vzpomínka na Ježíše se projevuje různě: především jako pokračování jeho poslání. Učedníci jsou Ježíšovými spolupracovníky při ohlašování příchodu Božího království a osobní zkušenost setkání se Zmrtvýchvstalým byla jimi pochopena jako výzva k pokračování jeho poslání (srov. Mt 28,18n.; Lk 24,44n.).

Kontinuita ohlašování Božího království předpokládá vzpomínku na Ježíšův život, neboť Ježíš svými slovy a zázraky ukázal, co znamená příchod Božího království. Vyprávění Ježíšových řečí jsou důkazem, že paměť apoštolů byla často historicky velmi věrná při předávání Ježíšových podobností, vysvětlování podmínek účasti v Božím království a popisu zázraků, které jsou předzvěstí jeho uskutečnění.¹¹

Krystalizace Ježíšových výroků (*logia*) předpokládá již velikonoční víru učedníků; je však pravděpodobnější, že první utváření těchto výroků a první vzpomínky na Ježíšovy skutky pocházejí již z doby Ježíšova života. Učedníci, kteří následovali Ježíše, přijímali a uchovávali v paměti jeho slova a skutky. Po jeho smrti tyto vzpomínky napomáhaly jejich poslání a formaci poselství, které pokračovalo v Ježíšově zvěstování Božího království.¹²

Kontinuita zvěstování přináší s sebou nejen tematickou věrnost Ježíšovu hlásání, ale předpokládá také uznání Ježíšovy autority a spasitelského významu jeho poslání. Toto uznání může být způsobeno úctou ke slovu Božímu, prorockým charakterem jeho života, který se projevuje v jeho působení. Přijetí Ježíšových slov předpokládá nenahraditelnost Ježíšovy osoby při realizaci Božího království. Ta se projevuje

¹¹ Zde náš autor upozorňuje, že prohloubení tohoto tématu přesahuje rozsah jeho práce a vyžaduje pomoc exegetů, kteří by mohli specifikovat Ježíšovy výroky a skutky. Srov. J. JEREMIAS, *Teologia del Nuovo Testamento*, sv. 1, Brescia: Paideia, 1972; L. CERFAUX, *Gesù alle origini della tradizione*, Roma: Paoline, 1970, s. 61n.

¹² H. Schürmann dokázal, že „logia“ mají svůj původ v přátelském vztahu mezi učedníky a Ježíšem a v jejich víře v něho. Svou teorii zakládá na kontinuitě mezi předvelikonoční a velikonoční vírou a na obsahu komunitního života Ježíše a jeho učedníků (srov. H. SCHÜRMANN, *La tradizione dei detti di Gesù*, Brescia: Paideia, 1965).

jistě ve světle víry v Krista Soudce, která může rozšířit zkušenost nenahraditelnosti na Ježíše historického a může vysvětlit zkušenost jedinečné autority Ježíše, zakoušené učedníky již během Ježíšova života.

Tvrzení, že vzpomínka na Ježíše předpokládá uznání jeho jedinečné autority a nenahraditelnosti jeho moci při uskutečňování království Božího, nás staví před ústřední problém našeho výzkumu historického Ježíše. Učedník, který uznává tuto autoritu, interpretuje Ježíšův život a smrt očima víry. Ponechme exegetům úkol sledovat postupný vývoj spasitelského významu Ježíšova života a smrti v hlásání apoštolů. Ústřední problém, který může zajímat systematického teologa, je jednodušší. Stále znovu se objevuje v naší analýze Ježíšovy historie a dá se formulovat dvojím způsobem. Můžeme se tázat takto: a) Vzpomínka na Ježíše ve víře a interpretaci komunity je rozšířením velikonoční víry na Ježíšův život, nebo spíše rozvinutím předvelikonoční víry učedníků? b) Stejnou otázku lze formulovat vzhledem k Ježíšovi, který nabídl učedníkům interpretaci svého poslání. Tato interpretace je snad christologií, na níž závisejí jiné autentické christologie a která je kritériem autenticity pro každou interpretaci Ježíše Krista?

6. OBTÍŽE JEŽÍŠOVY CHRISTOLOGIE

Přesný obraz Ježíšovy christologie se zdá téměř nemožný, rovněž tak i kritická rekonstrukce jeho života. Nejsou totiž žádná kritéria, která by umožňovala rozhodnout, co pochází z velikonoční víry komunity a co od samotného Ježíše. Jen obtížně lze identifikovat primární prameny obsahující Ježíšova slova a popisující jeho činy. Je třeba vždy pamatovat, že velikonoční víra tvoří obecné interpretativní pozadí každého slova Písma svatého, a proto Ježíšův výrok může mít různý význam v situaci předurčené velikonočními událostmi.

Přes tyto obtíže se exegeté pokoušejí z novozákonní tradice zjistit obraz Ježíšovy osoby a jeho poslání. Podle těchto údajů exegeze se chce pokusit o nalezení přístupu k Ježíšově christologii. Omezíme náš výzkum na otázku, zda Ježíš požadoval od svých učedníků bezpodmínečné a neodvolatelné rozhodnutí pro vlastní osobu. Výzva k takovému rozhodnutí předpokládá kompletní christologii a víra, v níž se takové rozhodnutí uskutečňuje, je pravá křesťanská víra, i když nedokáže vysvětlit všechny dimenze a důsledky svého přilnutí k Ježíšovi.

Zaměřili jsme svou pozornost na Ježíšovu eschatologickou výzvu, i když jsme ponechali stranou otázku, zda tato výzva pochází přímo od Ježíše, nebo je plodem interpretace živé velikonoční vírou. Naše setkání s Ježíšem z Nazareta nám umožní zjistit, že Ježíšova slova, která tuto výzvu obsahují, se nacházejí v kázání, životě a osobním vědomí samotného Ježíše.¹³

7. JEŽÍŠ A HLÁSÁNÍ BOŽÍHO KRÁLOVSTVÍ

Hlásání Božího království může být východiskem pro naše setkání s Ježíšovou eschatologickou výzvou a s jeho christologií.

Dnes se všeobecně připouští, že Ježíš hlásal slovy i činy skutečného Božího království a že toto hlásání je ústředním bodem jeho poselství a přímo vlastním obsahem jeho existence. Podstata obsahu hlásání Božího království nespočívá v morálním závazku a v zakoušení Božího otcovství, jak se domnívala liberální teologie, nýbrž má eschatologickou dimenzi. Význam této dimenze nám nepomůže odhalit židovská apokalyptika, nýbrž hlásání spásy a výzva k víře, na níž závisí uskutečnění eschatologické budoucnosti. Toto pojetí hlásání Božího království předpokládá stálý odkaz na Boha a jeho spasitelskou přítomnost ve světě a v životě Ježíše. Ježíš hovoří o království Božím jako o události, která předpokládá vstup Boha do historie a která definitivně zjevuje jeho vládu.¹⁴ Království Boží se nerozvíjí v historii, nýbrž přichází jako blesk (srov. Mt 24,27), v neočekávané chvíli (srov. Lk 12,35) a nečekaným způsobem, i když odpovídá nejhlubším touhám světa (srov. Mk 4,26–29). Ono je definitivním zjevením Boha, jeho panství a slávy, nastolením

¹³ Náš autor zde upozorňuje, že současná katolická i protestantská teologie nabízí různé cesty vedoucí k setkání s Ježíšem. Jsou shrnuty např. v díle J. R. GEISELMANN, *Gesù il Cristo*, sv. 1, *Il Gesù storico*, Brescia: Paideia, 1967. Dále např. J. JEREMIAS, *Der gegenwärtige Stand der Debatte um das Problem des historischen Jesus*, Stuttgart: Calwer Verlag, 1960, s. 12–25; E. KÄSEMANN, „Zum Problem des historischen Jesus,“ in *Exegetische Versuche und Besinnungen*, sv. 1, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, s. 187–214; J. M. ROBINSON, *Kerygma und historischer Jesus*, Zürich: Zwingli Verlag, 1962.

¹⁴ Zde odkazuje náš autor na dvě díla katolických exegetů: H. SCHÜRMANN, „Il più importante ermeneutico della predicazione di Gesù,“ in *Orizzonti attuali della teologia*, sv. 1, ed. J. B. Metz, Roma: Paoline, 1966, s. 591–636; R. SCHNACKENBURG, *Signoria e Regno di Dio: Uno studio di teologia biblica*, Bologna: Il Mulino, 1971.

spravedlnosti a míru; je také naplněním spásy lidí a odpovědí na každou prosbu, která vychází z tíživé situace útlaku a otroctví hříchu.

Spása uskutečněná v království Božím je jediná možná a definitivní spása člověka. Neuskutečňuje se přičiněním člověka, ale mocí Boží, která odstraňuje hřích a uvádí lidi do království spravedlnosti a pokoje. Příchod Božího království však předpokládá radikální obrácení (*metanoia*) lidského srdce a bezpodmínečnou víru. Obrácení požadované Ježíšem znamená radikální rozchod s duchem hříchu: člověk se musí vzdát titánské snahy hříšníka, který spoléhá na vlastní soběstačnost a chce vytvořit svět bez Boha a proti Bohu.

Věřit znamená uznat Boha jakožto Boha a interpretovat bytí jako bytí pro Boha. Víra je pak konkrétním bytím pro království Boží. Bůh může uskutečnit svůj eschatologický příchod pouze tam, kde je uznáván jako Bůh a kde se mu prokazuje synovská poslušnost. Hlásání Božího království proto předpokládá výzvu k víře.

Tento všeobecný rámec hlásání Božího království může být pokojně přijat všemi teologickými směry, protože se záměrně nedotýká problému Ježíšovy nenahraditelnosti při realizaci Božího království. Ve světle tohoto obecného rámce se může potvrdit, že Ježíš je hlasatelem a prorokem Božího království, protože předpovídá jeho uskutečnění a vysvětluje jeho požadavky. A je také předchůdcem, který ukazuje cestu, která vede do Božího království. Proto se stává učitelem a vzorem pro své učedníky.

V minulosti bylo jedinečné poslání Ježíšovo při realizaci Božího království vysvětlováno odkazem na jeho "vědomí mesiášství" a jeho „mesiášské tituly“. Dnes tento odkaz na Ježíšovo mesiášství mnoho nepomáhá a jen málo vysvětluje, protože Ježíš se nikdy výslovně neprohlásil za Mesiáše a protože termín „Mesiáš“ je plodem kultury, která sice poskytl interpretativní model apoštolskému hlásání, která však nemůže otevřít dnešnímu člověku přístup k osobnímu tajemství Ježíše. Tím, že prezentovala osobní vědomí Ježíše jako vědomí mesiášské, teologie připsala Ježíšovi to, co sám neučinil a pravděpodobně nechtěl učinit.¹⁵ Ježíš nevyjádřil pojetí své jedinečné a tajemné důstojnosti pomocí židovských jazykových vzorů královského mesiášství. Odkaz na některé jiné mesi-

¹⁵ „Mesiášské tajemství“ nebylo pro Ježíše tajemstvím, nýbrž postojem, který odpovídal přesné volbě: Ježíš nechtěl interpretovat své poslání na pozadí tradice, která se vytvořila kolem královského mesiášství a která byla vyjádřena titulem „Mesiáš“ (srov. O. CULLMANN, *Christologie du Nouveau Testament*, Neuchâtel: Delachaux & Niestlé, 1958).

ášské tituly může být historicky lépe odůvodněný. Je pravděpodobné, že Ježíš se představil jako „Syn“ a jako „Syn člověka“. Ale je téměř jisté, že jeho kázání nedávalo těmto výrazům výslovný význam mesiášských titulů. Jenom v kázání apoštolů, živeném odkazem na mesiášská očekávání, je častý odkaz na mesiášské tituly. Lze tedy předpokládat, že výrazy „Syn“ a „Syn člověka“ se staly výslovně mesiášskými tituly teprve v interpretaci Ježíšova poslání, která pochází od apoštolů.

Zůstávají však otevřené dvě otázky: a) Chtěl Ježíš dát těmto výrazům skrytý význam, zahalený do mesiášských titulů? b) Je dále možné, že předvelikonoční víra učedníků si již posloužila mesiášskými tituly, když se pokusila vyjádřit Ježíšovo tajemství (Mt 16,16)? Odpověď na tyto otázky však není pro náš výzkum příliš užitečná, protože v nejlepším případě může ukázat, že Ježíš učinil jen velmi skrytý odkaz na některé mesiášské tituly, zatímco rozvinutí tohoto odkazu je dílem apoštolské interpretace.¹⁶

Mesiášské tituly nám nemohou otevřít přístup k Ježíšovu tajemství, protože vždy předpokládají nějakou interpretaci. Židovská tradice, která tyto tituly vytvořila, jim dala určitý význam, který umožňuje jejich začlenění do Ježíšova poslání, avšak vyžaduje jasnou specifikaci jejich nového významu, který tyto tituly získaly ve vztahu k Ježíšovi. Odkaz na mesiášské tituly není tedy příliš užitečný pro poznání Ježíšovy christologie.

8. NENAHRADITELNOST JEŽÍŠE

Identifikace Ježíše s jeho vlastním posláním se neuskutečňuje pouze jeho slovy a činy, nýbrž v tajemství jeho bytosti. Proto setkání s Ježíšem a jeho evangeliem je setkáním s tajemstvím jeho osoby, neboť v něm je království Boží již přítomné ve světě (srov. Lk 17,20; Mt 12,28). Tato ontologická identifikace Ježíše s jeho posláním předpokládá takovou christologii, která interpretuje velikonoční tajemství Ježíše ve vztahu k Otci a k učedníkům.

Ježíšova christologie se projevuje v jeho jedinečné autoritě, která utváří jeho řeč a skutky. Ne všichni teologové jsou ochotni přijmout tvr-

¹⁶ SROV. P. ALTHAUS, *Der sogenannte Kérygma und der historische Jesus*, Gütersloh: Bertelsmann, 1958; E. KÄSEMANN, „Das Problem des historischen Jesus,“ *Zeitschrift für Theologie und Kirche* 51 (1954): 14–30.

zení, že Ježíšova autorita se projevuje v jeho zázracích.¹⁷ Avšak Písmo svaté připisuje Ježíšovým zázrakům velký význam pro uznání Ježíšovy autority. Historická kritika nemůže popřít skutečnost, že Ježíšovi učedníci dospěli k rozhodnutí pro Ježíše také díky jeho zázrakům.

Široký souhlas panuje v otázce charakteru Ježíšových kázání. Zde Ježíš projevuje neobvyklou svobodu, která příliš nerespektuje společenské zvyky a někdy přímo napadá i Zákon. Ježíš navštěvuje hostiny, nechává se nazývat jedlíkem a pijanem (srov. Mt 11,19), navštěvuje také hříšníky, celníky a nevěstky (srov. Mk 7, 13–17). Nedodržuje rituální předpisy o očišťování (srov. Mk 7,1n.), napadá přikázání o sobotě (srov. Mk 2,23n.), odvážně prohlašuje, že člověk není pro sobotu, ale sobota je pro člověka (srov. Mk 2,28), tvrdě kritizuje tradicionalismus farizeů a jejich chování (srov. Mt 15,1n.; 23,1n.).

Při svém kázání se Ježíš jeví jako učitel nebo prorok, ale jeho počínání překračuje často meze chování skutečného proroka, neboť prorok se odvolává na slovo Boží a respektuje zákon Mojžíšův, kdežto Ježíš se odvolává na své „já“ a často říká „amen, pravím vám“.

Evangelia mnohdy popisují tuto jedinečnou Ježíšovu autoritu, ale i rozpaky a odpor proti tomuto jeho jednání. V každém Ježíšově slově a činu je přítomná jeho jedinečná autorita a suverenita, která nezávisí na jiných, ale která se jeví jako autorita Boží.

Historické bádání o Ježíšovi připouští, že tato „bezprostřednost“ náleží k obrazu Ježíše a projevuje se v jeho jednání, vysvětlování Zákona, zvěstování příchodu Božího království, podobenstvích, radách a požadavcích na ty, kdo ho chtějí následovat.¹⁸ Hlavní obsah Kristova kázání se koncentruje na bezpodmínečné rozhodnutí pro jeho osobu, na němž závisí účast v Božím království. Diskuse kolem Ježíšovy christologie se tedy zaměřuje na otázku, zda tento požadavek bezpodmínečného rozhodnutí pro Ježíše je zjevením jeho sebe-pochopení, nebo je důsledkem velikonoční víry, která takto uctívá Krista jako svého Pána.

Eschatologická výzva předpokládá absolutizaci Ježíšovy osoby, která se představuje jako „všechno“ pro toho, kdo chce dosáhnout plnosti života. Tato absolutizace může být projevem Ježíšova sebe-pochopení. V tom případě nauka Nicejského koncilu interpretuje věrně Ježíšovu

¹⁷ Zde náš autor odkazuje na následující díla: R. PESCH, *Jesu ureigene Taten?*, Freiburg im Breisgau: Herder, 1970; F. MUSSNER, *I miracoli di Gesù*, Brescia: Queriniana, 1969.

¹⁸ Srov. G. BORNKAMM, *Jesus von Nazareth*, Stuttgart: Kohlhammer, 1956, s. 52n.

christologii. Může však také záviset na velikonoční víře, která trvá na univerzálním panství Krista a na jeho soudcovské moci.

Ježíšova řeč a jeho jednání nemohou nikdy dokonale zjevit jeho tajemství, a proto ponechávají dostatečný prostor pro různé interpretace. Historická kritika nemůže vždy jasně určit, do jaké míry řeč evangelií, ovlivněná velikonoční vírou, věrně interpretuje Ježíšovu historii a jeho kázání. Proto se nedomníváme, že by historicko-teologický výzkum mohl dát jasnou a přesvědčivou odpověď na otázku, zda Ježíšova eschatologická výzva je důsledkem jeho sebe-pochopení a jeho christologie, nebo se zakládá jenom na kérygmatu církve.

Absolutní charakter Ježíšovy výzvy předpokládá rovnost Ježíše s Otcem (srov. Mt 11,27; Jan 17,20n.) a znamená nenahraditelnost Ježíše při realizaci společné „kauzy“ mezi Bohem a člověkem. Následování Ježíše není omezeno na přijetí nějakého světonázoru či ideologie, nauky nějakého učitele, napodobení nějakého vzoru či předchůdce, nýbrž znamená rozhodnutí pro Ježíše a ztotožnění s ním. Tajemství společenství učedníků s Kristem a Ježíše s Otcem je popsáno v Janově evangeliu (srov. Jan 15,1n.; 17,20n.), ale je přítomné už v absolutní výzvě Ježíše, která požaduje rozhodnutí pro Boha, jež se uskutečňuje v rozhodnutí pro Krista, který je zjevením Otce a Spasitelem člověka.

Markovo evangelium obsahuje třikrát stručnou formuli, která vyjadřuje význam Ježíšova života, smrti a vzkříšení (srov. Mk 8,31; 9,12; 9,31). Stručnost této formule dovoluje usoudit, že pochází přímo od Ježíše, protože není doprovázena žádnou bližší interpretací. Ježíš tím chtěl požádat své učedníky, aby se s ním ztotožnili i v jeho smrti a vzkříšení. Ti nepochopili význam Ježíšových slov hned, ale až po jeho vzkříšení, jak se to projevilo v jejich kázání o Zmrtvýchvstalém.

Můžeme tedy tvrdit alespoň to, že Ježíš spojil své historické poslání a svou smrt s eschatologickou činností Syna člověka (srov. Mk 8,38). Z toho plyne, že Ježíš dává své „kauze“ rozhodující a nenahraditelný význam nejen pro přítomnost, ale i pro eschatologickou budoucnost, a to nejen svých učedníků, ale všech lidí.

Náš závěr se snad jeví příliš teologický. Mohli bychom jej formulovat implicitně asi takto: Ježíš požaduje od svých učedníků bezpodmínečné rozhodnutí pro něho a pro jeho „kauzu“, protože své osobě přikládá nenahraditelné poslání pro přítomnost i budoucnost při uskutečňování Božího království. Odpověď na tuto výzvu se může uskutečnit jen ve víře, která odhaluje Ježíšovo tajemství a rozhoduje se neodvolatelně pro

něho. Tato víra je nutná nejen pro jeho učedníky, ale pro každého člověka, neboť Ježíš je absolutní Budoucností všech lidí i celého světa.

9. PŘEDVELIKONOČNÍ VÍRA

Kontinuita mezi Ježíšovou christologií a kázáním apoštolů předpokládá kontinuitu mezi předvelikonoční a velikonoční vírou.

Předvelikonoční víra, k níž Ježíš povolává své učedníky, neznamená jen interpretaci tajemství člověka v jeho vztahu k Bohu a bezpodmínečné, neodvolatelné rozhodnutí pro Otce. Eschatologická výzva znamená také rozhodnutí pro Ježíše, což předpokládá interpretaci jeho osobního tajemství. Ježíš je základem této víry, je prvním svědkem dokonalé víry. Víra církve se ustavičně odvolává na Ježíše a uchovává víceméně věrně jeho víru v dějinách.¹⁹

Ježíš, který je základem víry, je také hermenutickým klíčem každé christologie a každé interpretace jeho poselství. Povolání k víře v Boha je neoddělitelné od Ježíšovy eschatologické výzvy. Rozhodnutí pro Otce splývá s rozhodnutím pro Ježíše, který se identifikuje s Bohem a jeho „kauzou“. Víra učedníků je proto christocentrická, protože spása člověka předpokládá identifikaci s Ježíšem.

Vzkříšení je základem naší víry v Boha a v budoucnost člověka, protože tajemství Boží lásky se dokonale zjevilo ve vzkříšení Ježíše k eschatologické plnosti života. Ovšem víra ve Vzkříšeného předpokládá předvelikonoční víru v Ježíše, který se narodil v Betlémě, žil v Nazaretě a zemřel v Jeruzalémě.

Předvelikonoční víra učedníků byla snad příliš implicitní, nerozhodná a podmíněná. Rybáři z Galileje si uschovali své sítě, i když následovali Ježíše. Zklamaní po smrti Ježíše se chtěli vrátit k svému dřívějšímu způsobu života. Dokazuje to příběh emauzských učedníků (srov. Lk 24,13n.). Dalo by se uvést více příkladů nedokonalosti předvelikonoční víry.

Existence předvelikonoční víry vysvětluje a odůvodňuje vznik velikonoční víry, protože přijetí a interpretace zprávy o vzkříšení předpokládá již existující víru. Velikonoční víra pak doplňuje a zdokonalu-

¹⁹ SROV. G. EBELING, „Die Frage nach dem historischen Jesus und das Problem der Christologie,“ *Zeitschrift für Theologie und Kirche* 51 (1954): 14–30.

je slabou předvelikonoční víru Ježíšových učedníků. Vzkříšení nastalo nezávisle na víře učedníků, ale přijetí zprávy o vzkříšení a interpretace zjevení Vzkříšeného již předpokládají víru.

Komunita učedníků v Jeruzalémě, kterou shromáždil kolem sebe Ježíš z Nazareta, roste po jeho vzkříšení a po seslání Ducha svatého, ale tyto události nebyly jejím počátkem, tím bylo povolání Ježíše. Zpráva o vzkříšení obrací pohled víry od minulosti k přítomnosti (Kristu vzkříšenému) a budoucnosti (parusii). Nasměrování víry k budoucnosti je závažnější než její minulost, proto zkoumání vzniku velikonoční víry je nezbytné pro celkové objasnění historického vzniku křesťanské víry.

Závěrem můžeme konstatovat, že Ježíšova eschatologická výzva požaduje od učedníků onu víru, která má být vždy přítomná v dějinách církve. Osobní a tajemný vztah k historickému Ježíši, který se stal součástí kérygmatu církve, je totožný se vztahem, který Ježíš požadoval svou eschatologickou výzvou.

10. DNEŠNÍ POHLED NA BOUBLÍKOVU FUNDAMENTÁLNÍ CHRISTOLOGII

Předčasná Boublíkova smrt v nedožitých 46 letech jeho života způsobila, že některé jeho spisy nebyly za jeho života vydány a dočkaly se knižního vydání teprve v poslední době (r. 2016). Nemohly být proto ani zhodnoceny v dosud vydané teologické literatuře. Z českých autorů se dílem Vladimíra Boublíka nejpodrobněji zabýval Jiří Žůrek, jehož doktorská disertace o Boublíkovi vyšla v r. 2008.²⁰ V kapitole o Boublíkově fundamentální christologii Žůrek popisuje vývoj historických bádání o Ježíšovi v první polovině 20. století do nástupu etapy zvané *New Quest*, který se datuje od padesátých let. V této době se začíná christologií zabývat i náš autor. Jeho fundamentální christologii nacházíme jednak v učebnici *Incontro con Cristo*,²¹ jednak v jejím českém vydání pod názvem *Setkání s Ježíšem*.²²

Žůrek hodnotí Boublíkovu christologii jako odpověď na Bultmannovu výzvu k odmytizování křesťanské zvěsti. Boublík chce ukázat, že evangelia nejsou mýtem, ale že naopak Bultmannova rezignace na pro-

²⁰ Srov. J. ŽŮREK, *Prolegomena k četbě Vladimíra Boublíka*, Praha: Krystal OP, 2008.

²¹ Srov. V. BOUBLÍK, *Incontro con Cristo*, Roma: Pontificia Università Lateranense, 1968.

²² Srov. V. BOUBLÍK, *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002.

kázání spojitosti křesťanského kérygmatu s Ježíšovou historií je mytizací křesťanství.²³ Žůrek však vidí určitou slabinu v Boublíkově pojetí mýtu, který Boublík zásadně odmítá v protikladu k dějinnému charakteru křesťanského zjevení.²⁴ V českém vydání *Setkání s Ježíšem* je již tato pasáž zmírněna poukazem na dobové vidění světa v Ježíšově době, která bylo prosyceno mýty, a proto i Boží slovo si mohlo posloužit mýtickými obrazy tam, kde to neodporuje pravdě.²⁵ V závěru této pasáže Žůrek hodnotí Boublíkovu teologickou práci pozitivně doslova takto:

U Boublíka se tedy rýsuje dnešní pojetí teologické práce, pro kterou je biblická terminologie normativní, jakkoli vyžaduje další teologické objasnění, které si ovšem je vědomo své vlastní relativity plynoucí z možnosti neustále hlubšího pronikání do pravd víry, jež nemohou být dokonale vyjádřeny žádnou neměnnou formulí.²⁶

Toto hodnocení velmi dobře souzní se směrnicemi pro teologickou práci systematického teologa, které uvádí náš přední dogmatický teolog Ctirad V. Pospíšil ve své publikaci *Hermeneutika mystéria*,²⁷ na něž se také Žůrek v poznámce č. 556 odvolává. Žůrek pochopitelně neměl k dispozici Boublíkovy práce, které vyšly tiskem teprve loni a které umožňují důkladnější zhodnocení jeho christologie.

V r. 1998 se v Českých Budějovicích konalo sympozium k nedožitým 70. narozeninám Vladimíra Boublíka, na kterém zazněla řada příspěvků z úst jeho pamětníků. Christologii V. Boublíka je věnován jeden z nich, a to od Karla Simandla. Autor tohoto příspěvku nejprve vysvětluje rozdíl mezi christologií shora a zdola, načež uvádí, že Boublík byl na Lateránské univerzitě odkojen christologií shora, ale s postupem času si stále více uvědomoval její značnou omezenost, biblickou a historickou podvyživenost. Ta se jeví v opomenutí růstu a zrání Ježíše jako člověka, v nerozlišování mezi předvelikonočním Ježíšem a velikonočním Kristem, v chybějícím propojení s trinitární teologií, soteriologií a ekleziologií. Boublík se snažil tyto nedostatky korigovat promýšlením přístupů, které nabízí christologie zdola, především v pojetí Oscara Cullmana. Tak

²³ Srov. ŽŮREK, *Prolegomena*, s. 110.

²⁴ Srov. ŽŮREK, *Prolegomena*, s. 111.

²⁵ Srov. ŽŮREK, *Prolegomena*, s. 112.

²⁶ ŽŮREK, *Prolegomena*, s. 113.

²⁷ Srov. C. V. POSPÍŠIL, *Hermeneutika mystéria*, s. 84–85.

se Kristus stal pro Boublíka existenciální výzvou a nabídkou spásy, jeho christologie je esenciálně soteriologická.²⁸

Máme-li zhodnotit Boublíkovu christologii na základě v tomto článku představeného Boublíkova díla, můžeme vyzvednout tyto prvky, které jsou v něm obsaženy a odůvodněny:

1) Pro pochopení významu Ježíše z Nazareta pro život moderního člověka je nutno vycházet z toho, jak se Ježíš sám interpretoval, jak ukázel obsah svého „já“ a svého poslání. K tomu je nutné sáhnout k pramenům, které popisují život a působení historického Ježíše.

2) Profánní spisy a mimobiblické prameny mohou být užitečné pro poznání kulturního prostředí, v němž Ježíš žil, ale nemohou být východiskem pro studium vlastní historie samotného Ježíše.

3) Pro poznání historického Ježíše nám mohou posloužit jediné evangelia a Skutky apoštolů, které obsahují vzpomínky na Ježíše, jeho slova a činy, a to jako svědectví víry v Krista.

4) Z těchto apoštolských spisů jasně poznáváme počáteční christologii židokřesťanské komunity, která dosvědčuje ukřižování Ježíše na žádost židovských autorit, jeho pohřbení a zmrtvýchvstání Bohem podle prorockých příslibů a jeho vlastních předpovědí.

5) Křesťanské kérygma obsahuje vzpomínku na Ježíšův život, smrt a vzkříšení, ale také požadavek na věřící, aby se rozhodli pro Ježíše, který se stal Kristem, Pánem a Spasitelem všech, kdo v něho věří.

6) Pravá křesťanská víra obsahuje Ježíšovu eschatologickou výzvu, která je obsažena v Ježíšově kázání, životě, osobním vědomí a hlásání Božího království. Tato výzva předpokládá absolutizaci Ježíšovy osoby, která představuje „všechno“ pro toho, kdo chce dosáhnout věčného života.

7) Identifikace Ježíše s jeho vlastním posláním se uskutečňuje v tajemství jeho bytosti, v jeho vztahu k Otci a k učedníkům, v jeho kázáních, v jeho počínání a zázračných skutcích.

8) Víra ve vzkříšeného Krista předpokládá předvelikonoční víru v historického Ježíše, který se narodil v Betlémě, žil v Nazaretě a zemřel v Jeruzalémě.

---

²⁸ Srov. K. SIMANDL, „Kristův primát v Boublíkově soteriologické kristologii,“ in *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, ed. M. Schreier – K. Skalický, České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 1999, s. 28–30.

ZÁVĚR

V tomto článku jsme se pokusili předložit Boublíkovu fundamentální christologii se zaměřením na vztah mezi Ježíšem historickým a Kristem víry, a to na základě jeho teprve nedávno vydaného spisu *K výzkumu o Ježíši z Nazareta a další spisy*. Jak jsme viděli, náš autor se ve své systematické teologii opíral o soudobou biblistickou literaturu, která v rámci nově nastoleného směru bádání *New Quest* se již jasně vymezovala vzhledem k předcházející Bultmannově orientaci *No Quest* odmítající historickou hodnotu evangelií a požadující jejich radikální demýtizaci. Boublík, ačkoliv byl formován na Lateránské univerzitě převládající tomistickou manualistickou teologií, snažil se ve své vlastní teologické práci o překonání nedostatků této předkoncilní teologické metody a o rozvíjení nových pohledů na christologickou problematiku, ovšem v duchu věrnosti principům obsaženým v koncilní konstituci *Dei verbum*. Proto je možné, jak ukazují také hodnocení soudobých znalců Boublíkova díla, hodnotit jeho teologickou práci jako průkopnickou a dodnes přínosnou.

**The Historical Jesus and Christ of Faith in a Recently Published Work
by Vladimír Boublík**

Keywords: Vladimír Boublík; the Historical Jesus; Christ of Faith; Jesus' Christology; Fundamental Theology; Research on the Historical Jesus

Abstract: The paper deals with research on Vladimír Boublík's view of the historical Jesus according to his recently published and not quite finished work *Alla ricerca di Gesù di Nazareth* (*Research on Jesus from Nazareth*). The third chapter of this work entitled *Il Gesù storico e il Cristo della fede* (*The Historical Jesus and the Christ of Faith*) is presented in the paper and briefly commented on. Boublík carries out his research from the point of view of Fundamental Theology, focusing on the credibility of Jesus' words and miracles according to the records of the Gospels, taking into account the effect of the paschal events. Boublík's work is based on the results of prominent contemporary experts on scriptural texts. He underlines the sensibility of the Church concerning the expectations of modern people and their culture of an appropriate interpretation of the Christian message and its meaning for the eschatological future of humanity and the entire universe. Despite the time which

has elapsed between the origin and the publication of his work, Boublík's findings remain valid and useful.

Dr. Ing. Eduard Krumpolc, CSc., Th.D.
Katedra systematické teologie
CMTF UP
Univerzitní 22
771 11 Olomouc
eduard.krumpolc@upol.cz